

Hoe kom je tot een meer aangename middagpauze op school?

Werk sessie – 29 april 2022 – 10.45u-12.15u

Opbouw

1. Voorstellen van ons onderzoek: Refters en speelplaatsen
2. Kylie Pinceel vertelt over het actie-onderzoek in de Speelvogel
3. Inspirerend voorbeeld: Jonathan Demey vertelt over de middagpauze in Dokata
4. Discussie

Refters en speelplaatsen: *Een onderzoek naar de organisatie en beleving van middagpauzes in de basisschool*

- Projectmatig wetenschappelijk onderzoek
- Expertisecentra Pedagogische Ondersteuning in Kinderopvang en School – Groeikracht in Onderwijs
- Opleidingen Pedagogie van het Jonge Kind - Professionele Bachelor Kleuter en lager onderwijs
- Op vraag van en voor het werkveld

Probleemstelling

Vertrekpunt: de middagpauzes op school zijn een lastig gegeven:

- Voor kinderen: te weinig of te veel tijd, autonomie (ontspanning versus organisatie), vermoeidheid, conflicten
- Bezorgdheid van ouders
- Geen wettelijk kader want geen 'normale schooltijd'
- Voor leraren – directie: nood aan pauze, professionalisering vrijwilligers

De vergeten uithoek van het onderwijs (Van Daalen, 2005)

Onderzoeksvraag

Hoe kunnen basisscholen tot een middagpauze komen die als kwaliteitsvol ervaren wordt door alle betrokkenen?

- 1) Hoe organiseren scholen hun middagpauze?
- 2) Hoe ervaren kinderen, ouders, personeel (leraren en andere toezichthouders) en directeurs de middagpauze op school?
- 3) Wat is een aangename en kwaliteitsvolle middagpauze voor alle betrokkenen?
- 4) Welke stappen kunnen scholen zetten en welke ondersteuning hebben scholen nodig om een kwaliteitsvolle middagpauze te bereiken?

Methoden

- Online survey: maart – mei 2020 - 327 kleuterscholen, 313 lagere scholen en 66 buitengewone scholen vulden de vragenlijst in
- Interviews/bezoeken in vier inspirerende praktijken
- Actie-onderzoek in vier proeftuinen

Resultaat: najaar 2022

1. Een website met materialen die scholen kunnen inzetten om de middagpauze aan te pakken.
2. Een rapport met beleidsaanbevelingen

Hoe kom je tot een meer aangename middagpauze op school?

Vijf tips:

1. Neem tijd om te onderzoeken
2. Luister naar de stem van alle betrokkenen
3. Geef kinderen autonomie
4. Versterk en waardeer je middagbegeleiders
5. Wees geduldig: alles ineens veranderen kan niet

Tip 1: Neem tijd om te onderzoeken

Tip 2: Luister naar de stem van alle betrokkenen

- Voer gesprekken met leraren
- Voorzie tijd tijdens personeelsvergaderingen
- Organiseer een focusgesprek waarin je peilt naar hoe de begeleiders de middag ervaren

- Bevraag de kinderen
- Onderzoek wat ouders denken

Tip 3: Geef kinderen autonomie

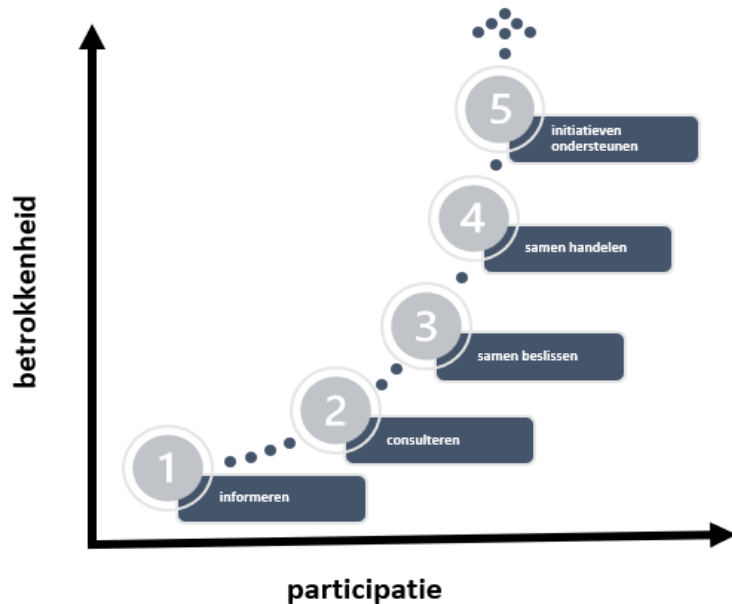

Fig.1 participatieladder van Wilcoxc (1994)

- **Tip 1 : Observeer, luister naar je leerlingen & vraag hun mening**
- **Tip 2: Overleg met je leerlingen, maak plannen en laat hen actief mee beslissen**
- **Tip 3: Moedig je leerlingen aan om initiatief en verantwoordelijkheid te nemen**

Observatie

- Observeer gedurende een aantal middagen het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen tijdens de maaltijd en de speeltijd.
- Bespreek vooraf wat je wil observeren en maak een observatieschema dat je handig kan invullen. Voor de speeltijd: Waar spelen kinderen het vaakst. Waar spelen ze niet. Welk spel zie je? Observeer enkele kinderen waarvan je weet dat ze vaak ruzie hebben heel gericht. Wat is de aanleiding? Voor de maaltijd: wat doen de kinderen? Hoe reageert de begeleider?
- Maak eventueel een paar foto's om je observaties te illustreren.

Photo-voice

Laat kinderen in kleine groep met een tablet tijdens de middagspeeltijd foto's nemen van hun favoriete plek op de speelplaats en van de plek die ze niet leuk vinden. Geef duidelijke instructies.

Bekijk nadien met samen de foto's. Vertrek van de foto's om hen te laten vertellen over hoe ze de middagspeeltijd ervaren.

Photo-voice

Film enkele delen van de maaltijd.

Bekijk nadien samen met de kinderen de filmpjes. Vertrek van de filmpjes om hen te laten vertellen hoe ze de maaltijd ervaren.

Plattegrond

Teken of print een plattegrond van de speelplaats. Geef elk kind twee groene en twee rode stickertjes. Laat hen de groene stickers plakken op de plaatsen waar ze graag spelen of zijn. En de rode op de plaatsen waar ze niet graag komen. Je krijgt zo een mooi visueel beeld van waar je klas graag speelt.

Vertrek van de plattegrond met stickers om een klasgesprek te voeren over hoe de kinderen de middagspeeltijd ervaren.

Maak een tekening of collage over je droomspeelplaats

Aansluitend bij het klasgesprek over hoe kinderen de speeltijd ervaren kan je hen als volgende opdracht geven om in groepjes op een groot blad hun droomspeelplaats/droomrefter te tekenen. collage te maken.

Laat hen terwijl ze tekenen vertellen over wat ze tekenen. Ze mogen ook dingen erbij schrijven.

Schatkist

Hang drie posters:

1. De poster met de schatkist zijn de goede dingen van de middag, die willen we behouden.
2. De poster met de vuilnisbak gaat over wat we weg willen.
3. De poster met het toverstokje gaat over wat we zouden willen veranderen. Dat kan gaan over iets dat er al is maar nog veel leuker zou kunnen worden. Of het kan iets zijn dat er nog niet is en dat we willen toveren.

Kinderen krijgen een aantal post-its en schrijven dingen op voor elke poster. Bekijk nadien elke poster apart en ga het gesprek aan: welke dingen werden veel genoemd? Hoe komt dat? Wat gaat er goed? Welke ideeën hebben ze om het beter te maken?

Vlog of Karrewiet-reportage

Voor oudere kinderen

Laat de kinderen in groep met een tablet of hun eigen gsm een vlog of reportage maken over de middagspeeltijd.

Tijdens de vlog/reportage moeten ze laten zien hoe de middagspeeltijd verloopt – wat ze daarvan vinden en wat ze zouden willen veranderen aan de middagpauze.

Geef de kinderen tijd om na te denken over een scenario, om te filmen en achteraf te monteren.

Verhaal of artikel

Voor oudere kinderen
Schrijf een verhaal of
krantenartikel over je
middagpauze. Illustreer met
foto's.

Start met een leerlingenraad

“In de leerlingenraad worden er heel veel dingen van de middagspeeltijd. Zo gaan wij niet de afspraken maken, maar de leerlingen zelf. Waardoor je meer effect krijgt, hebben we gemerkt. Onze pictogrammen werkten niet. De kinderen hebben nu zelf pictogrammen getekend bijvoorbeeld van hutjes die afgebroken worden. Ze hebben die zelf opgehangen en dat heeft een veel groter effect.” (leraar)

Geef kinderen vrijheid tijdens de middag

"Mogen jullie doen wat je wil in die boom?" "Ja." "Mogen jullie zo hoog klimmen als je wil?" "Ook niet te hoog. Tot aan de top". "Soms klim ik helemaal tot daar." "Ik klim soms helemaal tot daar." "Ik ooit eens tot daar." "En ik tot daar." "En ik tot daar." "Je mag echt niet hoger dan je nu ziet." "En hoe weet je dat dat niet mag." "Dat weet ik gewoon vanuit mijn eigen." "Ja want ik vind dat zelf zo." "Ik mag tot hier, tot hier, tot hier..." (kleuters)

Tip 4: Versterk en waardeer je middagbegeleiders

Middagbegeleiders zijn een ondergewaardeerde groep op school. Geef hen een plek in het team.

*“Dat is het probleem ook, je moet een stuk discipline aanleren, beleefd zijn, want dat lukt niet altijd. Ten eerste **we zijn niet de juffen**. Naar ons luisteren ze minder.”*

Nood aan respect

*“Dat zeggen ze dikwijls, **ik moet naar u niet luisteren**. Pardon? Jij bent geen juf hier. En dan?”*

*“Dat ik denk dat dat gewoon door de leerkrachten zelf klassikaal al eens mag aangegeven worden: dat al de juffen die dat hier helpen, eender of dat die hier continu staan of eens een keer mee komen helpen of dat daar evengoed moet naar geluisterd worden en dat daar evengoed **respect** moet aan worden gegeven.”*

*"Ik vind niet dat wij alles moeten weten. Maar als er **belangrijke dingen zijn waar wij ook kunnen op letten**, zou ik dat toch graag weten. (...) Gewoon eens zeggen. Je moet hem wat in het oog houden want het gaat thuis moeilijk."*

Meer
communicatie
met leraren

*"Of gewoon als je die gaat halen om te gaan eten en die hebben juist taart gegeten voor een verjaardag ofzo, dan moet ik niet tegen die kinderen staan dagen van 'bokes opeten' want die hebben juist cake gegeten. Maar **als je het niet weet**. Dat is het."*

Tip 5: Wees geduldig: alles ineens veranderen kan niet

resultaten speeltijd

ruimte & aanbod

Anonymous 3mo
Dit loopt niet altijd even goed.
Add comment

Jongens hebben plezier in het schijnvechten/spelvechten
2
3

Anonymous 3mo
Het loopt heel vaak verkeerd af en is meer dan eens de start van een echte ruzie!

Anonymous 3mo
Rood!

Anonymous 3mo
Akkoord met anoniem 1
Add comment

Te weinig ruimte bij regen
6
3

Anonymous 3mo
Helemaal waar = chaos!

Anonymous 3mo
Te veel groepen dit hetzelfde moeten doen.

Anonymous 3mo
Te weinig variatie in plekken. Het rooster zorgt niet voor een gevarieerd aanbod qua plaats.

sfeer & groepsklimaat

Add comment

Ontspannen en plezierige sfeer bij kleuters
3
0
Add comment

Competitieve sfeer bij voetbal
1
2

Anonymous 3mo
Geen gezonde sfeer en vaak vriendjespolitiek.

Anonymous 3mo
Eerste graad valt goed mee op dit gebied. Gaan gewoon op in hun spel.
Add comment

Kinderen troosten elkaar en lossen ruzies op
3
2

Anonymous 3mo
Deze kinderen worden goed beloond met schakels :) Ze zijn dan erg trots.

Anonymous 3mo

begeleiding & begeleidingsstijl

Begeleider gaat zelf naar kind dat verdrietig is of naar kinderen waar er een conflict is, praat met leerlingen over conflict: hoe los je dat op?
1
1

Anonymous 3mo
Niet bij conflict.
Add comment

Er zijn veel wissels in begeleiders
4
1

Anonymous 3mo
Gewoon onze toezichten?
Add comment

Weinig stimulerend tussenkomen, passief toezicht
3
0
Add comment

Problemen worden niet altijd gezien

afspraken & organisatie

afspraken (aan de muur) gaan en bespreken : werkt.
0
0
Add comment

Vooraf formuleren wat wel mag
3
0
Add comment

4 ladenmodel
1
0
Add comment

Er zijn niet teveel regels en ze zijn visueel gemaakt
2
0
Add comment

De afspraken worden niet altijd goed opgevolgd
2
0
Add comment

ADD

En nu

1. Kylie Pinceel vertelt over het actie-onderzoek in de Speelvogel (Deurne)
2. Inspirerend voorbeeld: Jonathan Demey vertelt over de middagpauze in Dokata (Gent)

Hoe kom je tot een meer aangename middagpauze op school?

Stedelijke basisschool De Speelvogel (Deurne)

Stedelijke basisschool De Speelvogel (Deurne)

- Groot stedelijke context
- 44 ≠ ethniciteiten
- Éénstroom
- 244 leerlingen
- 35 personeelsleden
- 5 tal vrijwilligers

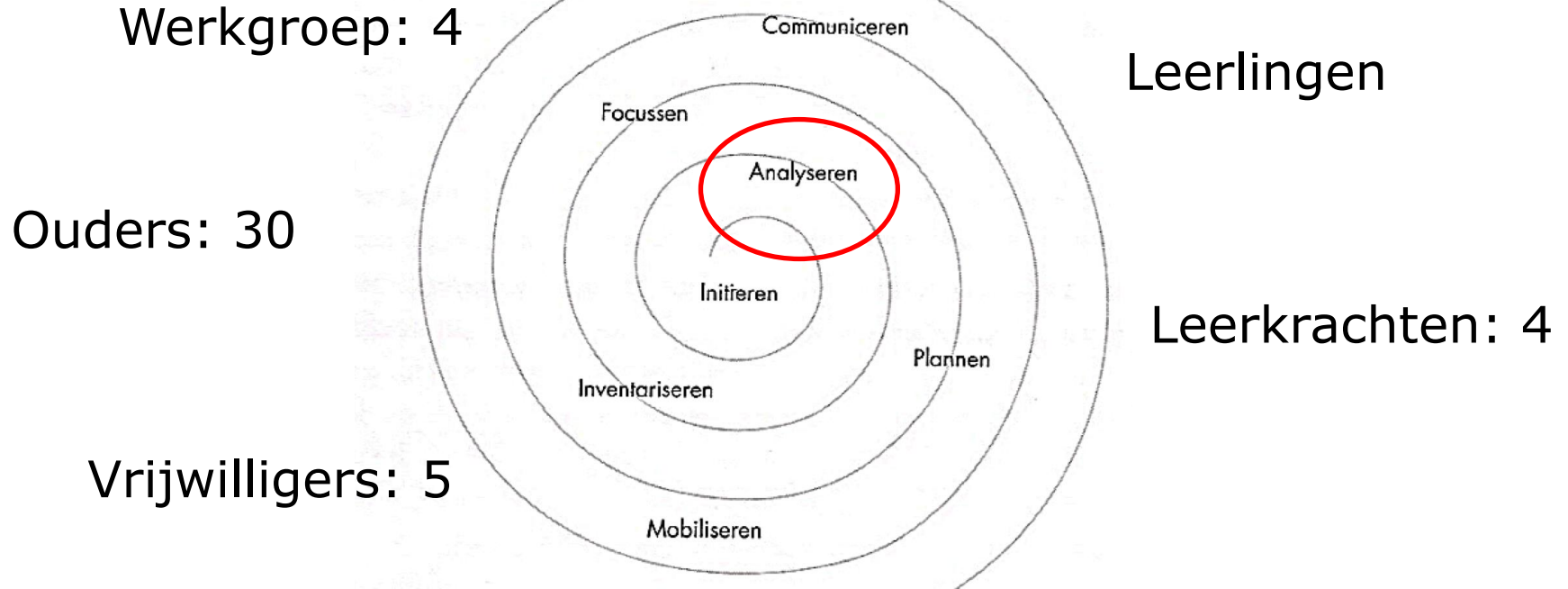

Urgentiebesef – duidelijk praktijkprobleem

Focus op analyseren – duidelijk beeld krijgen

Het vogelnest

1. Plattegrond: 'Wat zijn de leuke zones om te spelen?'
'Wat zijn de minder leuke zones om te spelen?'
2. Filmpje van de middagpauze + bespreking
3. Brainstrom 'Onze wensen over de maaltijden en de middagpauze'

Onze ouders

Wat vertellen de kinderen nog over het eten?

13/12/2021

"Ik vind het een beetje saai omdat het wel een beetje rustig is en ik zou wel karrewiet willen kijken."

"Ik ben altijd te laat..."

"ze vindt prima de manier waar

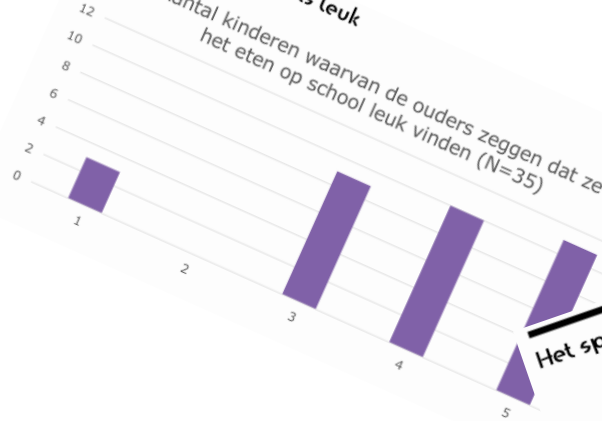
13/12/2021

"georganiseerd door Juf."

Het eten op school is leuk

Aantal kinderen waarvan de ouders zeggen dat ze het eten op school leuk vinden (N=35)

13/12/2021

Het spelen is leuk

Aantal kinderen waarvan de ouders zeggen dat het spelen leuk is (N=27)

25

20

15

10

5

0

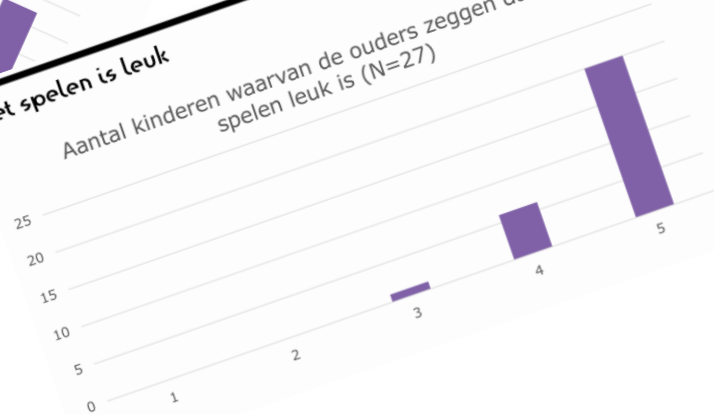
1

2

3

4

5

De leerkrachten: één leerkracht per graad (N=4)

Onze vrijwilligers + poetspersoneel

1. Focusgesprekken
2. Observatie van alle individuele vrijwilligers

Analyseren en communiceren van de gegevens naar het hele schoolteam

Keuzes maken met het schoolteam adhv padlets

resultaten speeltijd

ruimte & aanbod

- Anonymous 3mo: Dit loopt niet altijd even goed.
- Anonymous 3mo: Jongens hebben plezier in het schijnvechten/speelvechten
- Anonymous 3mo: Het loopt heel vaak verkeerd af en is meer dan eens de start van een echte ruzie!
- Anonymous 3mo: Rood!
- Anonymous 3mo: Akkoord met anoniem 1

sfeer & groepsklimaat

- Anonymous 3mo: Ontspannen en plezierige sfeer bij kleuters
- Anonymous 3mo: Competitieve sfeer bij voetbal
- Anonymous 3mo: Geen gezonde sfeer en vaak vriendjespolitiek.
- Anonymous 3mo: Eerste graad valt goed mee op dit gebied. Gaan gewoon op in hun spel.
- Anonymous 3mo: Kinderen troosten elkaar en lossen ruzies op
- Anonymous 3mo: Deze kinderen worden goed beloond met schakels! Ze zijn dan erg trots.

begeleiding & begeleidingsstijl

- Begeleider gaat zelf naar kind dat verdrietig is of naar kinderen waar er een conflict is, praat met leerlingen over conflict: hoe los je dat op?
- Anonymous 3mo: Niet bij conflict.
- Er zijn veel wissels in begeleiders
- Anonymous 3mo: Gewoon zoveel toezichten?
- Weinig stimulerend tussenkomen, passief toezicht
- Problemen worden niet altijd gezien

afspraken & organisatie

- afspraken (aan de muur) gaan en bespreken: werkt.
- Vooraf formuleren wat
- Er zijn niet te veel zijn visueel gemaakt
- De afspraken worden niet altijd goed opgevolgd

padlet maaltijd: afspraken en organisatie

Geef je ideeën voor hoe het team te werken

- Voorlezen in de klas vind ik een heel leuk idee!
- Amusement tijdens de pauze
 - Voorlezen?
 - Musiek luisteren?
 - GEEN FILM OF ANDEREN
- Meer thee, aub! :)
 - Mogen de kleuters iets vroeger beginnen met de boterhammen?
- Opkuis
 - Kinderen aanleren om netjes op te ruimen na het eten. (Gedeelde verantwoordelijkheid)
- Toiletbezoek
 - Niet alle kinderen tegelijk naar het toilet laten rennen. Chaos en vuiligheid in de toiletten tot gevolg anders.
- Thee
 - Thee laten halen enkel door kinderen die dit op een verantwoorde wijze manier kunnen
- Kinderen blijven op hun plaats
 - Geen plaats veranderen door Corona
 - Geen 3hloze verplaatsingen in de klas (bijvoorbeeld aan het raam gaan kijken)
- Voorlezen
 - Misschien eens bij elkaar gaan voorlezen onder de middagpauze?
- Het eten in de klas is gezellig en oké, maar het is tijdsintensief voor de leerkracht, waardoor ons eigen welbevinden vermindert!

Concluderen en acties ondernemen

Stap 1: Aanvangsbegeleiding voor onze vrijwilligers

1. Het belang van mee deel uit te maken van een team
2. Inplannen gestructureerd overleg/ interviews
3. Coaching op de werkvloer gekoppeld aan onmiddellijke feedback (KDG)

Stap 2: Inzetten op verbinding en psycho-educatie (KDG)

1. Inzetten op band tussen leerlingen en vrijwilligers
2. Patronen doorbreken dmv kennis en begrip

Concluderen en acties ondernemen

Stap 1: Eten in de klas zorgt voor veel meer rust

Stap 2: Aanbod op de speelplaats vergroten

- Activiteiten of werkjes die leerlingen mogen doen die vrijwilligers kunnen begeleiden
- Muziekdag
- Herorganiseren van de speelgoedwinkel

Stap 3: Extra aanbod aan activiteiten in de school

- Leeshal
- Ouders die voorlezen in de thuistaal
- Ouders en/of leerkrachten die activiteiten begeleiden
- Voetbaltornooi

School **Onderzoek**

Hoe kom je tot een meer aangename middagpauze op school?

Houston, we have a problem ...

Conflicten tijdens de
middagpauze

Praktijkonderzoek

- Factoren met invloed op de kwaliteit van het spel

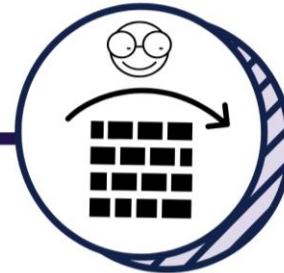
- Begeleiders -> mogelijkheid tot participeren

- Betrek kinderen bij het gehele proces

- Geen overreglementering

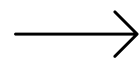
- Alles in kaart brengen
- Kijk eens over het muurtje

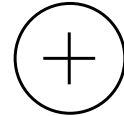
- Schoolprioriteit "Gedrag en emotie"

Op zoek naar de toverformule?

context

4-ladenmodel

groepsvorming

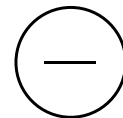
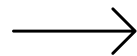
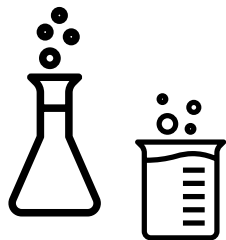
positieve aanpak

inzichten extreem gedrag

Houston, we have a problem ...

machteloosheid
energievreters
middagPAUZE

Wie zijn WIJ?

We zijn een warme plek waar kinderen zichzelf leren kennen en waar we samen de omgeving, de stad en de toekomst ontdekken.

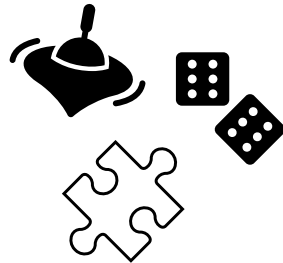
→ Gezamenlijke aanpak

→ Tijd & ruimte

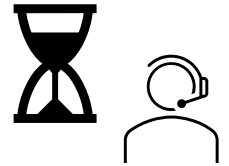
Samen Sterk

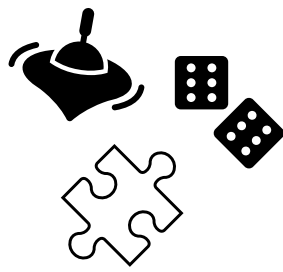
Leerlingenbegeleider

Aanbod

Tijd en ruimte

Aanbod

- Zones (looplijnen!)
- Voor verschillende leeftijden
- SPEL verrijken

Samen Sterk

→ Gemeenschappelijke aanpak

→ Aanpak agressie

→ Denkcirkels

→ In partnerschap!

Tijd en ruimte

- Vertrouwen
- Begeleiden van kinderen met meer noden
- Rustige start van de lesnamiddag
- Gespreksmomenten
- Aanspreekbaar

Waar willen we verder op inzetten?

- Duurzaam maken van het traject
- Team verder betrekken bij de aanpak

Beleidskeuzes

Profiel leerlingenbegeleider

vzwLejo

Professionalisering

Middelen?

Implementatie

Duurzaam

Meer weten?

- <https://www.kdg.be/onderzoek-en-expertise/onderzoeksprojecten/refters-en-speelplaatsen>
- Leen.dom@kdg.be
- Linde.vanreusel@kdg.be